VÄSTERBOTTENS MUSEUM

ARKEOLOGISK RAPPORT

Arkeologisk utredning

Inför upprättande av detaljplan för fastigheten Västansjö 1:3, Hemavan, Storumans kn, Västerbottens län.

Västerbottens museum/Uppdragsverksamheten
Ronny Smeds 2009 Dnr 636/09

Inledning 2
Sammanfattning 2
Syfte 2
Utredningsområdet 2
Metod 3
Resultat 3
Diskussion 8
Administrativa uppgifter 8

Omslag: Foto av objekt 1, husgrund, historisk tid. Foto från norr.

Inledning

Med anledning av upprättande av detaljplan för fastighet Västansjö 1:3, Hemavan, Storumans komman har Västerbottens Museum genomfört en arkeologisk utredning av området. Utredningen utfördes på uppdrag av Storumans kommun. Anledningen till utredningen är att fornlämningsförekomsten i området är dåligt känd.

Sammanfattning

En arkeologisk utredning har genomförts med anledning av upprättande av detaljplan på fastigheten Västansjö 1:3, Hemavan i Storumans kommun. Utredningsområdet är beläget ca åtta km VNV om Tärnaby tätort. Inom undersökningsområdet framkom lämningar från militär verksamhet. Två husgrunder historisk tid samt tre förvaringsgropar. Marken var vid första utredningstillfället 2008 täkt av ett tunt snötäcke, vilket försvårade utredningen, varför ett återbesök gjordes 2009.

Syfte

Utredningens syfte var att undersöka om oregistrerade forn- eller kulturlämningar inom utredningsområdet.

Utredningsområdet

Utredningsområdet består av ett ca 540 x 130 (NNV-SSÖ) m stort område omfattande totalt ca 5,5 ha. Terrängen består av kuperad moränmark med fjällbjörkskog. I den NNV respektive den SSÖ delen av området är två höjder, mellan dessa är en yta med myrmark genom vilken en bäck rinner. Cirka 600 m väster om utredningsområdet är ett myrtag inritat på 1920 års karta (fig. 3).

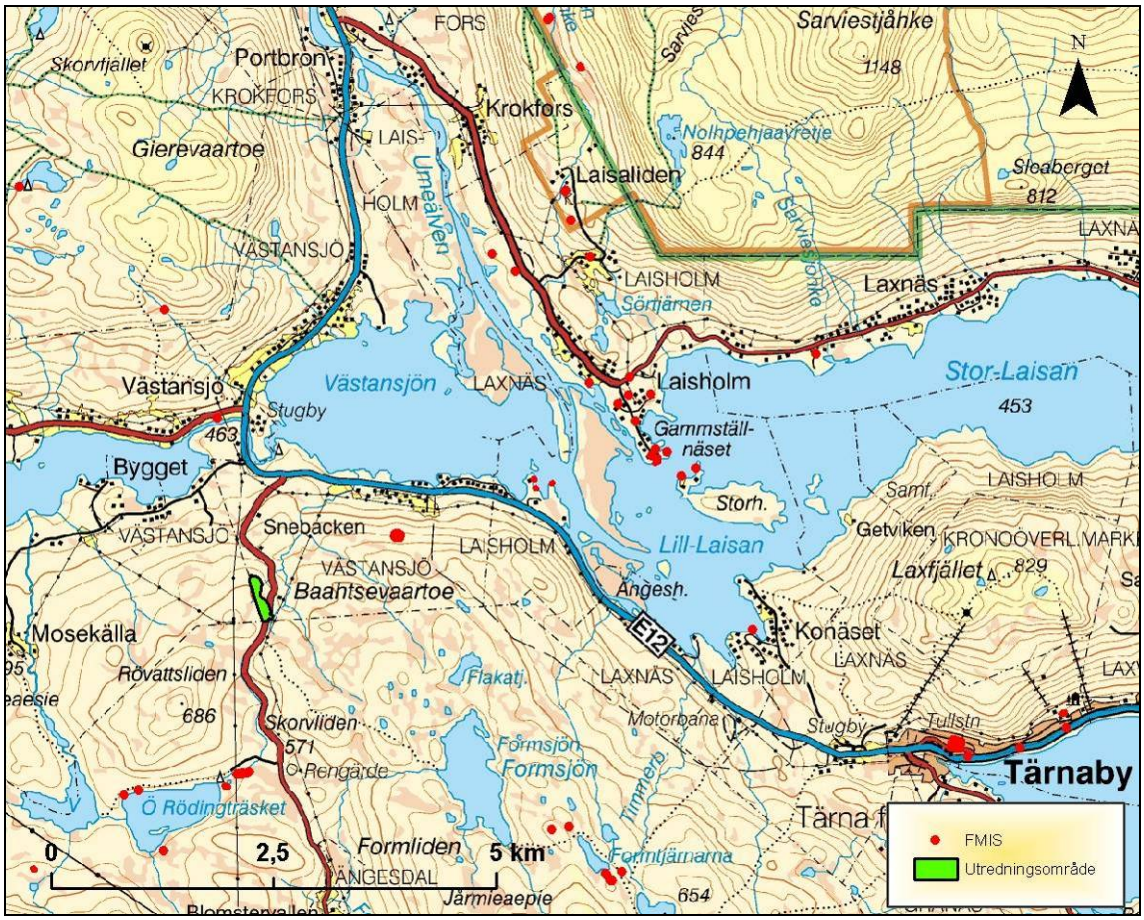

Fig. 1. Utredningsområdet på vägkartan.

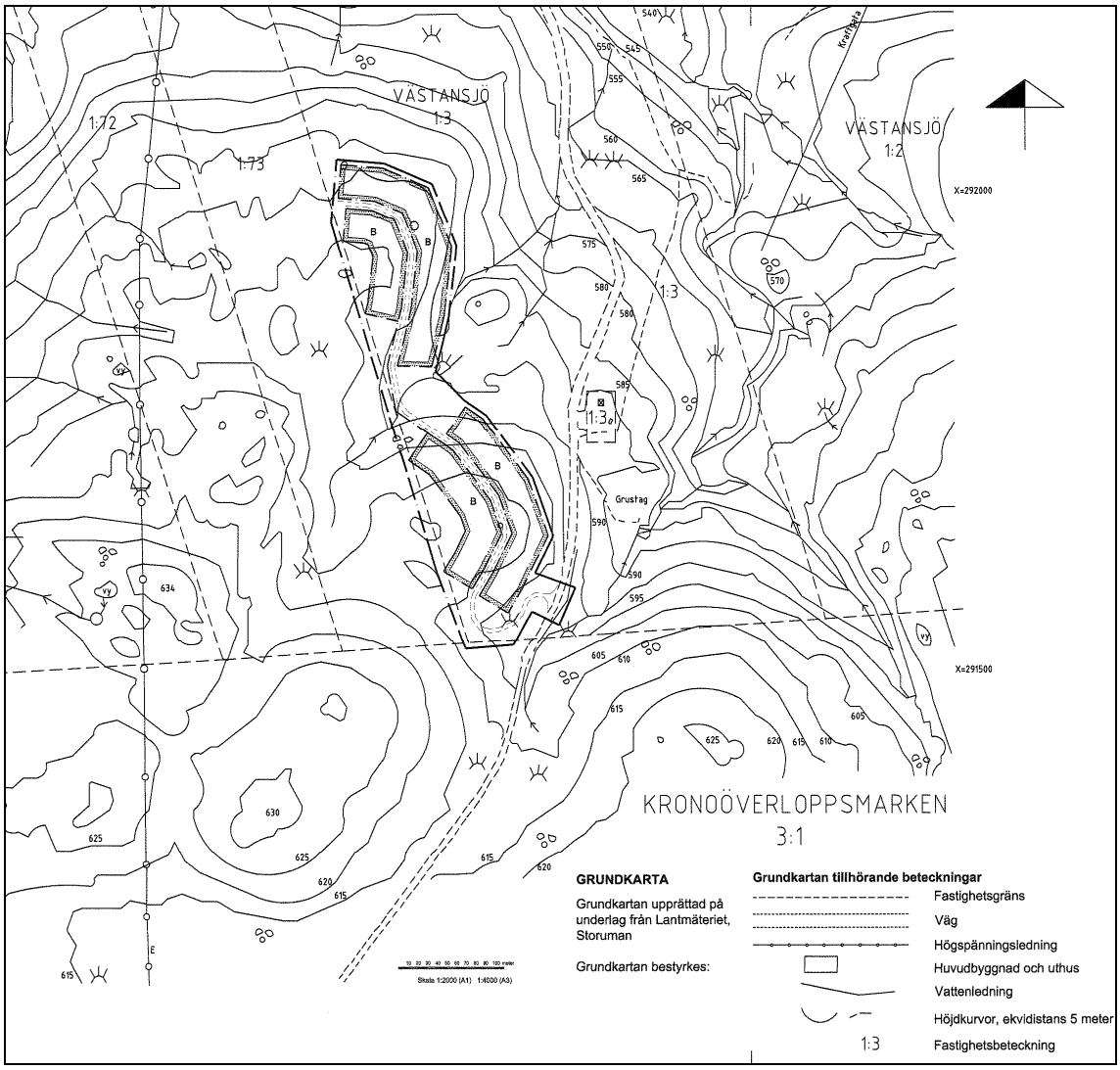

Fig. 2. Utredningsområdet på detaljkarta.

Metod

Vid utredningen terrängrekognoserades det aktuella området. Utredningen genomfördes genom okulär besiktning samt genom provstick med jordsond. Då det vid utredningstillfället 2008-11-06 låg ett tunt snötäcke på den tjälfria marken genomgicks området och misstänkta förhöjningar och fördjupningar synades där föret tillät. Under återbesök och granskning 2009-06-26 påträffades inga ytterligare lämningar.

Resultat

Vid granskning av historiska kartor kunde inga möjliga forn- eller kulturlämningar identifieras förutom ett myrtag ca 600 m väster om utredningsområdet. Vid utredningen påträffades två husgrunder från historisk tid, militär verksamhet. Den ena (objekt 1) omgavs av två förvaringsgropar (objekt 2 och 3) samt två täktgropar. Den andra husgrunden (objekt 4) omgavs av en trolig förvaringsgrop samt en större samt ett antal mindre täktgropar. Samtliga lämningar bedöms som *övrig kulturhistorisk lämning*.

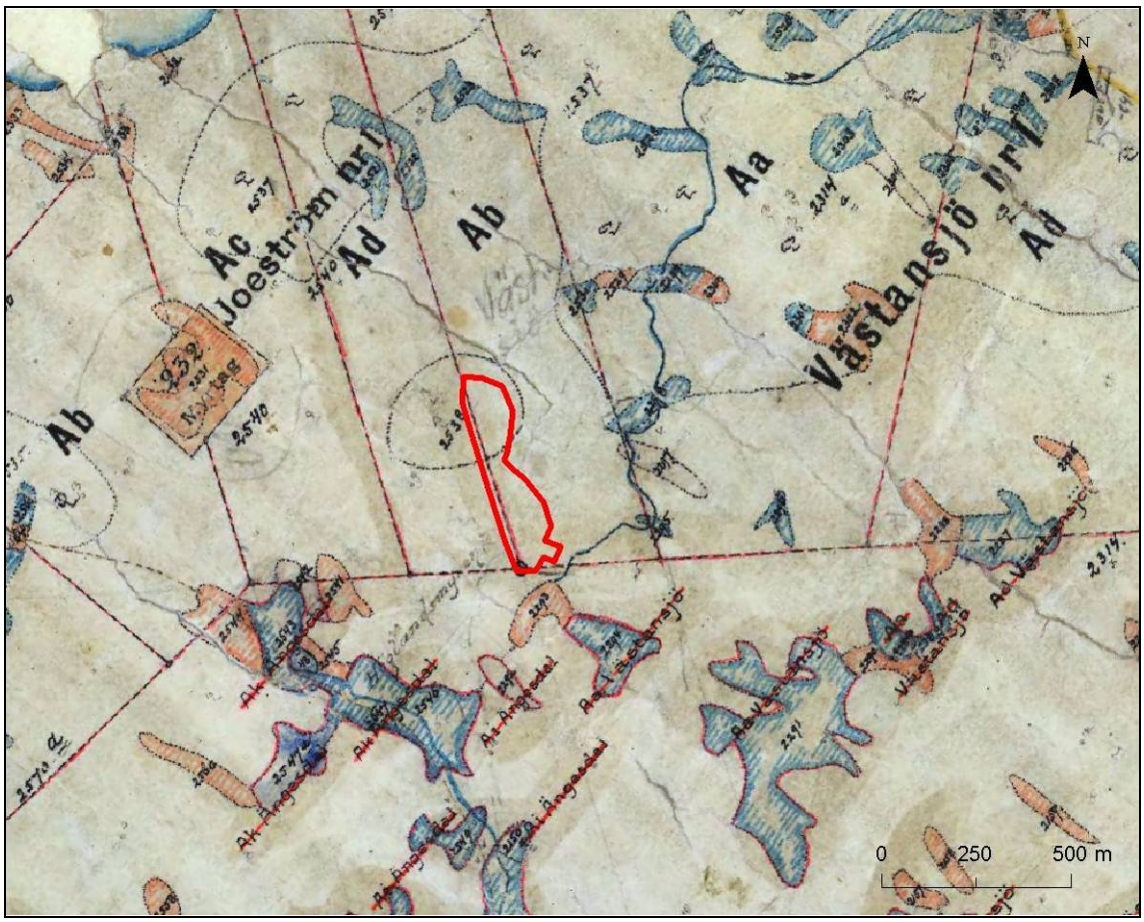

Fig. 3. Urklipp från generalstabskartan från 1920, med utredningsområdet markerat.

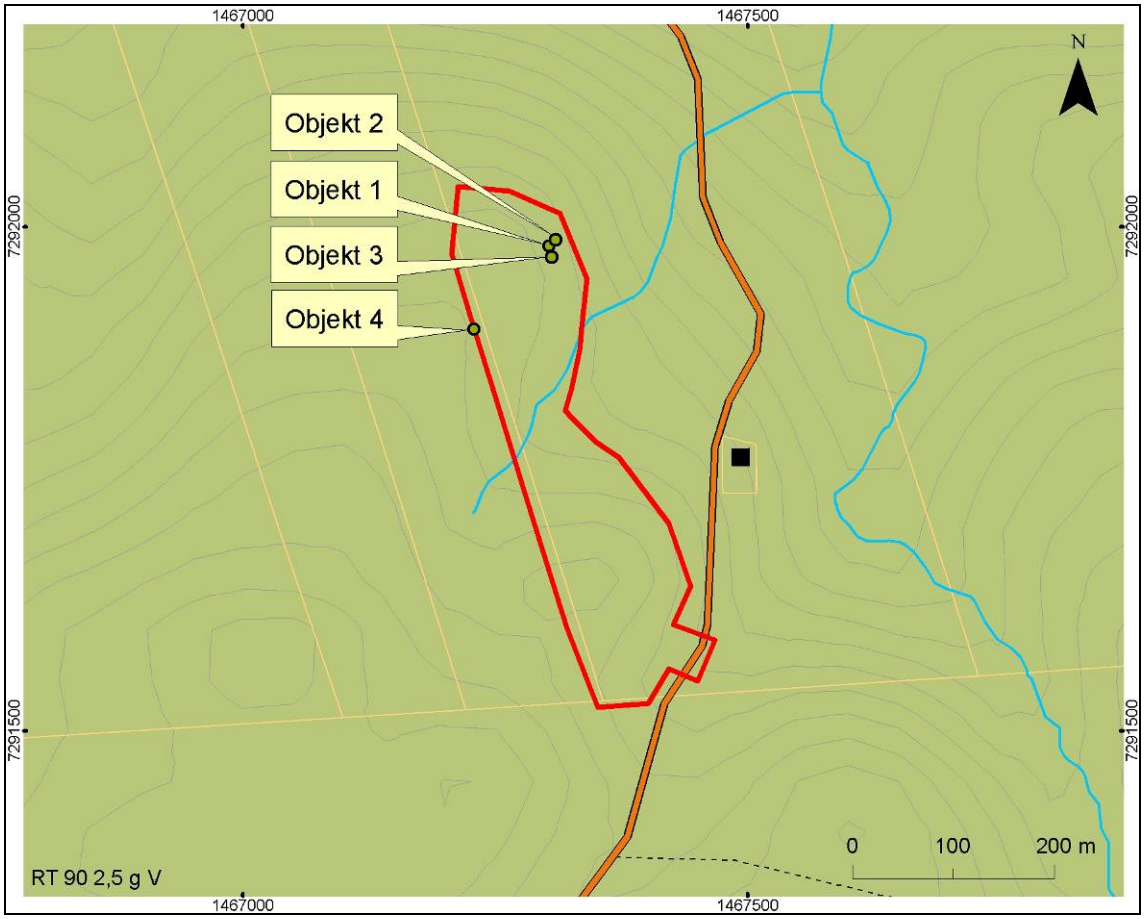

Fig. 4. Fastighetskartan med registrerade lämningar.

Objekt 1. Övrig kulturhistorisk lämning.
Husgrund, historisk tid. Verksamhet: militär. Rektangulär ca 5 x 5 m (N-S), bestående av en inre golvyta ca 2 x 2 m intill 0,4 m djup. Jord- och torvmassor delvis inrasade i golvytan. Golvytan omgiven av en vall 1-2,5 m bred och 0,2-1,5 m bred. Vallen är som störst längs den V och N sidan. Vid den S sidans V del är en ingång ca 0,5 m bred följd av en nergrävd ingångspassage stäckande sig mot S, 3 m lång (N-S), 0,5-0,7 m bred och 0,6-0,2 m djup, djupet minskar mot S. Vid ingångspassagens N del, närmast husgrunden, är en kant upp mot den 0,2 m högre golvytan. I golvytans Ö del är en stående metallpinne 1,5 m hög och 1,6 cm i diameter. 0,4 m från toppen är den uthamrad\tillplattad samt vikt 90 grader 2 gånger, bildandes en mindre plan yta ca 5 x 5 cm. 1 m Ö om husgrunden är en täktgrop med plan bottenyta 4 x 3 m (N-S) och 0,2-1,2 m djup. Gropen är belägen i Ö-sluttning och är djupast i V. 1 m V om husgrunden är en täktgrop 4 m lång ,1-2 m bred och 0,2 djup. Belägen 590-595 meter över havet. i kuperad moränmark, invid kant mot Ö-sluttning. Skogsmark, fjällbjörkskog. Beväxt med mossa, ris, örter samt mindre björkar. På vallen är en björkstubbe intill 0,3 m i diameter. Fastighet Västansjö 1:3.
X1467303 Y7291980

Ca 5 m NNÖ om husgrunden är:

Objekt 2. Övrig kulturhistorisk lämning.
Förvaringsgrop, 1,5 x 0,6 m (NNV-SSÖ) och 0,5 m djup. Överkanten av sidorna skodda med liggande björkar varav huvudsakligen övermossad näver kvarstår. Omgiven av en vall 0,1-0,2 m hög och 0,5-1 m bred. Belägen 590-595 meter över havet i kuperad moränmark, i NÖ sluttning. Skogsmark fjällbjörkskog. Beväxt med 4 björkar ca 0,1 m i diameter samt mossa, ris och örter. Fastighet Västansjö 1:3.
X7291986 Y1467309

Ca 4 m SSÖ om husgrunden är:

Objekt 3. Övrig kulturhistorisk lämning.
Förvaringsgrop, rektagulär 1,5 x 0,8 m (ÖSÖ-VNV) och 0,7 m djup. Omgiven av en vall 0,1-0,4 m hög och 0,3-1,0 m bred, vallen tydligast i N och Ö. Belägen 590-595 meter över havet i kuperad moränmark, vid kanten till Ö sluttning. Skogsmark, fjällbjörkskog. Beväxt med en björk ca 0,1 m i diameter samt mossa, ris och örter. Fastighet Västansjö 1:3.
X7291969 Y1467305

Objekt 4. Övrig kulturhistorisk lämning.
Husgrund, historik tid, samt förvaringsgrop?
Husgrund, historisk tid, Verksamhet: militär. Kvadratisk, 7 x 7 m (N-S), Bestående av en golvyta 4 x 4 m. I mitten och i den N delen av golvytan är en 1,5 x 1,5 m och 0,3 m hög stensamling bestående av ca 6 större stenar ca 0,4-0,8 m stora. Runt golvytan är en vall 0,2-1 m hög och 1-2 m bred. Vid provstick. med sond framkom jord, sand och sten i vallen. I det SÖ hörnet är en försänkning i vallen, 1,5 m bred och 0,2 m djup, möjlig ingång. Vid genomskärningen, vid försänkningen, syns i vallen flera större staplade/kallmurade stenar. Runt husgrunden (Ö, S, V) är ett antal mindre 0,5-1,2 m stora och 0,2-0,4 m djupa gropar varav den tydligaste är 3 m Ö om husgrunden: trolig *förvaringsgrop*, rektangulär 1,2 x 0,8 (NÖ-SV) och 0,4 m djup, med raka kanter. Gropen saknar vall. 5 m N om husgrunden är en täktgrop, oval 3 x 3m (ÖSÖ-VNV) och 1 m djup. Ovalt bottenplan 2 x 1,5 m. Gropen saknar vall. Belägen i S–sluttning. Belägen 595-600 meter över havet i kuperad S-sluttande moränmark. Skogsmark, fjällbjörkskog. Husgrunden är beväxt med 3 större björkar, björksly samt mossa, enris ris och örter. Fastighet Västansjö 1:73.
X7291898 Y14672281467303

Fig. 5. Objekt 1, husgrund, historisk tid.

Fig. 6. Objekt 2, förvaringsgrop, ca m NNÖ om husgrund.

Fig. 7. Objekt 3, förvaringsgrop, ca 4 m SSÖ om husgrund.

Fig. 8. Objekt 4, husgrund, historik tid.

Fig. 9. Möjlig förvaringsgrop invid husgrunden (objekt 4).

Diskussion

Husgrunderna efter militär verksamhet har ett strategiskt läge på en höjd med bra överblick över dalgången nedan. Troligen har objekt 1 fungerat som utkikspunkt, medan objekt 4 fungerat som boende. Enligt en ortsbo var det på denna höjd militär verksamhet under andra världskriget. Vidare efterforskningar i Krigsarkivets material kunde ge ytterligare uppgifter.

Administrativa uppgifter

Vbm dnr	636/09
Län	Västerbottens län
Landskap	Lappland
Kommun	Storuman
Socken	Tärna
Ort	Västansjö
Fastighet	Västansjö 1:3
Tillfällig identitet	Objekt 1-4
Kartblad	24F 8-9 c-d
Koordinatsystem	RT 90 2,5 g V
Undersökt yta	5,5 ha
Utredningsperiod	2008-11-06 samt 2009-06-26
Personal	Ronny Smeds, Erik Sandén, Susanne Sundström
Planering arkivsök	1 dv
Dagverken fält	3
Dagsverken rapport	2

VÄSTERBOTTENS
MUSEUM

Box 3183, 903 04 Umeå
Telefon 090-17 18 00. Telefax 090-77 90 00.
info@vbm.se
www.vbm.se